

Mindaugas Tamošaitis, Istorijos vadovėlis 9 klasei: Naujieji laikai II dalis „Baltų lankų“ vadovėliai 2023

Vadovėlis atliepia vartotojų (moksleivių ir mokytojų) poreikį. Mindaugas Tamošaitis, turintis ilgametę vadovėlių leidimo patirtį, kurią papildė istorijos mokytojo praktiniais pastebėjimais bei profesionalaus istoriko įrankiais, parašė antrąją devintos klasės istorijos vadovėlio dalį. Ugdymo turinio atnaujinimo ir praktinio istorijos dalyko programų išbandymo kontekste šis vadovėlis gali ir randa savo vietą kaip mokymo(si) priemonė.

Vadovėlio struktūra aiški ir orientuota tiek į moksleivį, tiek į pagalbą mokytojui. Kiekvienos temos pradžioje formuluojami pamatuojami ir diferencijuoti uždaviniai, kurie gali pagelbėti mokytojui planuojant pamoką. Šis aspektas moksleiviui gali pasitarnauti kaip pagalbiniė priemonė pasitikrinant savo išsikeltus mokymosi tikslus. Probleminis temų dėstymas suteikia vadovėliui aktualumo. Pasirinkta prieiga leidžia vystyti diskusiją ir atitolti nuo vienos perspektyvos pateikimo pamokose. Temų pabaigoje pateikiami su autoriniu tekstu susiję klausimai. Jie diferencijuojami pagal ugdymo gebėjimus ir pasiekimų lygius kaip ir reikalaujama BUP. Kiekviena tema papildoma į tyrimą orientuotais probleminiais klausimais, kurių tikslas plačiau pažinti istorinį įvykį, asmenybę ar kitą istorinę problemą (pvz. p.8 paminklo Vincui Kudirkai klausimas; p.17 partijų programų tyrinėjimas; p. 23 Didžiojo Vilniaus Seimo reikšmė; p 40 Kolonializmo vertinimas; Marija Kiuri p. 76 ir t.t.)

Šaltiniai pasirinkti remiantis naujausia istorine literatūra (pvz. J. Diamond, „Sumaištis. Kaip šalis išgyvena krizes“. Vilnius, 2020 ir kt.), tai neleidžia atitrūkti nuo historiografijos, bei tampa geru rekomendaciniu literatūros sąrašu mokiniams ir mokytojams. Metodiškai apgalvotas darbas su šaltiniais. Privalumas, kad prie kiekvieno šaltinio yra pateikti klausimai. Yra interaktyvios nuorodos į cituojamus šaltinius. Už prieigą prie papildomų šaltinių nėra imamas mokestis. Nuorodų į įvairias internetines svetaines, duomenų bazes itin gausu. Tačiau galime atkreipti dėmesį į duomenų bazių naudojimo metodinę prieigą. Minima svetainė Epaveldas.lt. Moksleiviai, o ir nemaža dalis mokytojų, tikėtina, nėra susidūrę su šaltinių paieškos sistemomis, arba apie jas yra girdėję tik teoriškai. Norėtuši pavyzdžio ar užduoties, kaip būtų galima ieškoti informacijos (nuorodos į *Youtube* ar kitą video talpyklą su paaiškinimais ir pademonstravimą kaip atlikti paiešką).

Vadovėlyje ugdomos bendrosios kompetencijos ir aukštesnieji mąstymo gebėjimai. Bendrąsias kompetencijas ir ugdymo turinį pagal BUP pasiekimų raidos aprašą galima pasitikrinti skyriaus pabaigoje esančioje skyriaus apibendrinamųjų užduočių dalyje. Pateikiama glausta BUP santrauka, kurioje plačiau aprašomos ugdytinos kompetencijos.

Ypatingai svarbią vietą užima į moksleivių istorinio tyrimo nukreiptos užduotys, leidžiančios plačiau suvokti Lietuvą pasaulyje. Pavyzdžiui, per Pirmojo pasaulinio karo veiksmų teatrą ir lietuvių dalyvavimą šiuose įvykiuose (p.110 – 111).

Privalumas, kad vadovėlyje pateikiama papildomo turinio temų – tai palengvina mokytojo darbą ir suteikia mokiniui aiškią teorinę (autoriaus tekstas) ir praktinę (šaltiniai, klausimai, žemėlapiai) prieigą (pvz. Meidži restauracija p. 53 – 57 ir siekis sukurti žydų valstybę p. 58 – 65).

Užduotys ir autorinis tekstas tinka 9 klasės moksleivių amžiaus tarpsniui. Nėra fakto ar dalyko klaidų, informacija pateikta remiantis naujausia istorine ir didaktine literatūra. Vadovėlyje nėra diskriminacijos aspektų, sudėtingos temos peržiūrimos daugiaperspektyviniu požiūriu (imperializmas, Afrikos kolonizacija). Užtikrinama pagarba asmenų įvairovei. Politinio angažuotumo ar kokios nors komercinės reklamos vadovėlyje taip pat nėra. Vadovėlyje naudojama kalba išlaiko akademinį ir didaktinį pasakojimo tipą, neperžengia nepagarbaus asmenybių, įvykių, šalių įvardijimo ar bet kokio emocinio tono, vyrai ir moterys vaizduojami nešališkai.

Vadovėlio turinys parengtas atsižvelgiant į konkrečios mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, grupės pažinimo, informacijos priėmimo ir jos supratimo ypatumus, jame turi būti išlaikyta vaizdo, spalvų, teksto, šrifto dermė.

Apibendrinant, galima teigti, kad Mindaugo Tamošaičio Istorijos vadovėlis 9 klasei: Naujieji laikai II dalis, leidykla „Baltos lankos“ visiškai atitinka bendruosius ir specialiuosius vadovėlių reikalavimus.

Vilniaus Vytauto Didžiojo gimnazijos
Istorijos mokytojas metodininkas
Tomas Vaitkūnas

